

Kazimierz Pelczarski

Pedagogia wiary w misji ewangelizacyjnej redemptorystów

Studia Redemptorystowskie nr 12, 277-289

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PEDAGOGIA WIARY W MISJI EWANGELIZACYJNEJ REDEMPTORYSTÓW¹

Słowa kluczowe: pedagogia wiary, misja redemptorystów, głoszenie obfitego Odkupienia

Keywords: pedagogy of faith, mission of the redemptorists, preaching the abundant redemption

Schlüsselwörter: Glaubenspädagogie, Mission der Redemptoristen, Verkündigung der Erlösung in Fülle

Pedagogia w najbardziej podstawowym sensie, niezależnie od podmiotu i przedmiotu, którego dotyczy, to „prowadzenie” obejmujące całokształt zabiegów o charakterze wychowawczym i wynikających zeń skutków, wiodących do określonego celu. Podkreślając dialektyczny aspekt zagadnienia, w procesie tym winno się wziąć pod uwagę przede wszystkim pozytywny wpływ jednych na drugich, z uwzględnieniem oddziaływania środowiskowego dla rozwoju człowieka ku pełni². W kontekście wiary głównym protagonistą takich działań jest sam Bóg, który dzięki łasce może ukształtować człowieka nie tylko na miarę ludzkiego pojmowania, lecz także według obrazu, jaki sam w nim zostawił. Jest to urzeczywistnienie zbawczego dzieła dokonanego w Jezusie Chrystusie przez pojednanie nas z Bogiem i powołanie do życia „nowego człowieka”, dzięki wierze będącej „wydarzeniem spotkania z osobą”, w której przyjmujemy wielką Miłość – Słowo Wcielone, a Ono w Duchu Świętym „przemienia nas, oświeca drogę przyszłości i sprawia, że rosną nam skrzydła nadziei, byśmy przemierzali tę drogę z radością” (*Lumen fidei*, 4–6); jest to najpełniejszy wymiar ewangelizacji³.

Tak rozumiana pedagogia ma korzenie w Księgach Starego i Nowego Testamentu, w których Bóg przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym wciąż poucza,

¹ Podstawę artykułu stanowi autorski materiał zamieszczony w książce: *Pedagogia redemptorystów*, w: *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, red. J. Kostkiewicz, K. Misiaszek, t. II, Kraków 2013, s. 81–113.

² S. Kunowski, *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Warszawa 1993, s. 29–34.

³ G. Ryś, *Nowa ewangelizacja* (tekst odsłuchany bez autoryzacji), w: *Materiały formacyjne z corocznych zjazdów misyjnych i warsztatów homiletycznych*, Tuchów 2012, s. 94.

wychowuje i odnawia swój lud⁴. W centrum działalności wychowawczej jest zatem Ten, który jest także źródłem paidei – prowadzenia człowieka ku pełni. A jak w Stwórcy jest początek wszystkiego, tak też jest w Nim wzór wszelkiego ojcostwa – On wychowuje swój lud (cały naród wybrany i każdego człowieka) po ojcowsku przez „Słowo” i pouczenia, a nawet przez karcenie i upominanie dla uchronienia od nieszczęść⁵. W Nowym Przymierzu podmiotem prowadzenia do pełni, także w sensie pedagogicznym, staje się Jezus Chrystus, który jest drogą, prawdą i życiem, pozostając na zawsze jedynym pośrednikiem między Bogiem a ludźmi. On, jako uosobione odsłonięcie istoty Ojca, jest Synem i „Słowem”, przez które – w Jego śmierci i zmartwychwstaniu – objawia się ostatecznie Ojcowskie przemawianie do człowieka ukazujące całą Prawdę⁶. Apostołowie powołani na świadków w rzeczywistości popaschalnej idą za Jezusem, niosąc orędzie zbawienia do środowisk, które Chrystusa nie znają bądź Go nie przyjmują, czyli najuboższych w sensie duchowym, pozbawionych ostatecznej nadziei. Czynią to z jednej strony na gruncie najgłębszych przekonań, z drugiej na zasadach przejętej od Mistrza specyficznej pedagogiki, będącej odpowiedzią na wezwanie Chrystusa: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody”. Słowem i przykładem własnego życia, przypiętowanego niejednokrotnie męczeństwem, obwieszczają Prawdę, która ukazuje ostateczny cel jednocześnie chrześcijański, jak i na wskroś ludzki – pełnię człowieczeństwa. Tę pełnię człowiek ma już дарowaną przez Boga w Chrystusie za pośrednictwem Ducha Świętego, a jednocześnie ku niej zmierza. W tym znaczeniu jest to wychowanie będące pedagogią wiary, które przez wsparcie i świadectwo osób wierzących, przy użyciu odpowiednich metod i środków, odsłania prawdę o początku, mówi o wezwaniu do udziału w chwale Zmartwychwstałego oraz wiąże z Bogiem i ludźmi w osobie Syna Bożego⁷.

Na pedagogię redemptorystów warto spojrzeć właśnie w takim ujęciu, by widzieć ją jako działanie Boga, choć to ludzie wybrani przez Niego w określonym miejscu i czasie wezwani są do podejmowania wychowawczego wysiłku⁸. Kontakt z Bogiem, do którego predysponuje życie zakonne i związane z nim powołanie do dawania świadectwa, stwarza wyjątkowe możliwości skuteczne-

⁴ A. Rynio, *Wychowanie człowieka w duchu zmysłu religijnego*, w: *Wychowanie człowieka otwartego*, red. A. Rynio, Kielce 2001, s. 84.

⁵ M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej*, Lublin 1999, s. 495–496.

⁶ H. Waldenfels, *O Bogu, Jezusie Chrystusie i Kościele – dzisiaj. Teologia fundamentalna w kontekście czasów obecnych*, tłum. A. Paciorek, Katowice 1993, s. 178–179.

⁷ A. Rynio, *Obiektywna wartość pedagogicznego przesłania Jana Pawła II*, w: *Wychowanie ku wartościom w świetle nauczania Jana Pawła II. Elementy teorii i praktyki*, t. III: *Solidarność, mądrość, wspólnota, wierność, młodość*, Lublin–Kielce 2006, s. 23.

⁸ K. Pelczarski, *Działalność wychowawcza o. Mariana Pirożyńskiego (1899–1964)*, Lublin 2006, s. 6.

go wychodzenia naprzeciw potrzebom osób znajdujących się w zasięgu takiego oddziaływania⁹.

1. Posłannictwo Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela

Celem Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela jest iść śladami („za przykładem” – Konst. 1) Jezusa Chrystusa i głosić Dobrą Nowinę najbardziej opuszczonym, w tym szczególnie ubogim, niosąc im duchową pomoc głównie przez misje i rekolekcje ludowe, będące wielce sprzyjającą okazją do proklamacji pełnego nadziei orędzia o „obfitym Odkupieniu”¹⁰. Owo „pójście za przykładem Zbawiciela” (*sequela*) w rozumieniu św. Alfonsa de Liguoriego, założyciela redemptorystów, jest naśladowaniem Jezusa przez „kontynuację” – dziś lepiej byłoby powiedzieć „aktualizację” – Jego misji ewangelizowania ubogich, tak jak On sam to o sobie powiedział: „Posłał Mnie głosić Ewangelię ubogim” (por. Łk 4, 18; Iz 61, 1). Św. Alfons pragnął, aby – tak jak on – przyszli członkowie Zgromadzenia dali się poruszyć i sprowokować sytuacją ludzi ubogich, potrzebujących materialnej i duchowej pomocy, budząc się ze snu obojętności i bezduszności, braku solidarności i współczucia, i zanieść im nadzieję wybawienia¹¹. Dał w ten sposób początek nowej szkole duchowości, czyli stylowi życia, który umożliwi realizację zasadniczego celu, przedstawiając metodę modlitwy i kontemplacji Boga (rozmyślanie) oraz praktyczną realizację naśladowania Jezusa Chrystusa i dążenia do świętości, nie tylko dla głosicieli poznanej i umiłowanej Prawdy, lecz dla wszystkich, którzy się na Nią otwierają. Oryginalność jego propozycji polegała na połączeniu istniejących już elementów teologicznych i duchowych ze swoistą pedagogiką prowadzącą człowieka do ukształtowania się w nim prawdziwie chrześcijańskiego życia. Był to rodzaj duchowości, który odnosił sukcesy w jego czasach, ale jest aktualny także dziś. Nie jest zjawiskiem autonomicznym, jako rodzaj ćwiczenia się w doskonałości w oderwaniu od rzeczywistości świata i misyjnych zadań Kościoła, lecz jest drogą, na której odkrywa się misterium Jezusa Chrystusa w swoim życiu (szczególnie Jego posłuszeństwo względem woli Ojca) i sytuację ludzi najbardziej opuszczonych, by nieść im Dobrą Nowinę o zbawieniu.

Zasadą umożliwiającą głoszenie słowa Bożego jest poznanie i umiłowanie Chrystusa – Najświętszego Odkupiciela. Osobiste doświadczenie duchowe roz-

⁹ Z. Grocholewski, *Integralne wychowanie według bł. Edmunda Bojanowskiego*, w: *Służyć i wychowywać do miłości. Błogosławiony Edmund Bojanowski – wychowawca i apostoł laikatu*, red. L. Opiela, A. Smagacz, S. Wilk, Lublin 2009, s. 36.

¹⁰ M. Sadowski, *Redemptoryści polscy w latach 1939–1945*, Kraków 2005, s. 23.

¹¹ M. Kotyński, *Zanieść nadzieję ubogim. Ewangelizacja ubogich w dokumentach CSsR*, Kraków 2006, s. 13–22.

palilo św. Alfonsa miłością odkrytą w Ukrzyżowanym i uczyniło jego teologię oraz całą duchowość (określaną dziś mianem alfonsjańskiej) prawdziwie serdeczną i pasterską. Odkupienie jest u niego misterium nieskończonej miłości Boga, który wchodzi w nasz świat i może w nim być odkryty, a Ukrzyżowany staje się gorejącą żertwą objawienia ostatecznego, trynitarnym ogniskiem, które odtąd będzie płonęło na zawsze w sercu świata. Jest On zarówno objawieniem woli Boga, który zaprasza człowieka do zjednoczenia się z jego Stwórcą, jak i największym wzorem podjęcia zbawczego dialogu i odbudowania komunii z Nim. Boska wola staje się miłosnym planem uczynienia człowieka szczególnie miłym i zbawienia go przez Jezusa Chrystusa; jest odkupieńczą, to znaczy nie zniewala, nie niszczy ani nie terroryzuje, ale przebacza i wywala od grzechu i śmierci¹². Największą nadzieją wybawienia pozostaje zawsze Odkupiciel i Pan, który jest Początkiem i Wzorem nowej ludzkości, a przez swoje zmartwychwstanie reprezentuje ostatecznie Odkupienie dla wszystkich ludzi. Obejmuje ono całego człowieka (ludzką osobę w jej egzystencji ziemskiej i cielesnej) oraz przemienia i doskonali wszelką wartość tak, aby doprowadzić wszystko do swego celu: do nowej ziemi i nowego nieba. W ten sposób zbawienie rozciąga się na całą ludzką społeczność, na wszelkie stworzenie i na cały świat (por. Konst. 6; „Communicanda” 60/1981, nr 30). W pedagogice o inspiracji chrześcijańskiej jest ono tak właśnie rozumiane, gdyż widzi się je zarówno w wymiarze rzeczywistości obecnej, jak i przyszłej – eschatologicznej. Ono jest najwyższym celem wychowawczych zabiegów, gdyż realizuje się już tutaj, w życiu ziemskim, ale swoją „pełnię” osiągnie wraz z „powtórным przyjściem Chrystusa”. Ogarnia też człowieka pojętego integralnie, to znaczy odnosi się do różnych dziedzin jego życia, sfer ciała i duszy, będąc kategorią wskazującą najpierw na „dar”, a następnie na „zadanie” do zrealizowania. Ożywia wszelkie relacje międzyludzkie przez ofiarną miłość, która nie instrumentalizuje nikogo, ale pobudza do urzeczywistnienia istoty swojego istnienia, prowadząc do wyzwolenia wszystkich i każdego¹³.

Adresatami ewangelizacji podejmowanej przez Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela są nieodmiennie ubodzy, dla których biło serce Założyciela i o których traktuje szczególnie pierwszy dział I rozdziału i cały dokument współczesnych Konstytucji (zatwierdzonych w nowym kształcie przez Stolicę Apostolską w 1982 roku, na 250. rocznicę istnienia redemptorystów, a przyjętych, z uwzględnieniem *Kodeksu prawa kanonicznego* z 1983 roku, ostatecznie w roku 1986). Kieruje ono swoją misję do ludzi najbardziej opuszczonych (Konst. 3), odnosząc to określenie przede wszystkim do sfery duchowej, któ-

¹² Tenże, *Odkupienie w myśli św. Alfonsa Marii de Liguoriego*, w: *Ogarnięci tajemnicą Chrystusowego Odkupienia*, red. R. Hajduk, M. Kotyński, Kraków 2006, s. 160–162.

¹³ M. Nowak, *Podstawy pedagogiki otwartej*, dz. cyt., s. 406.

ra od początku była pierwszorzędnym warunkiem każdej interwencji misyjnej; pozbawionych nadziei, to znaczy tych, którzy najbardziej potrzebują Dobrej Nowiny o zbawieniu. Przesłanie takie wpisuje się w konkretny kontekst społeczny biedy i ubóstwa, a choć wybór pada na słabych i uciśnionych, to zawsze widziany jest i podporządkowany wyjściu naprzeciw opuszczeniu duchowemu. Ma ono zatem charakter eminentnie „odkupieńczy” w sensie ewangelicznym i eklezjalnym i nie da się go zredukować do zwykłej promocji społecznej czy do wyzwolenia polityczno-ekonomicznego – chociaż dbałość o rozwój człowieka w wymiarze doczesnym jest integralną częścią Ewangelii, to ta druga w całości go obejmuje i zdecydowanie przerasta. Zakłada „życie według niej”, które otwiera na innych, wychodząc ponad zranienia historii i ksenofobiczne instynkty, by wychowywać do wiary przez nawrócenie i rozpoznanie własnego powołania w Kościele, a także by stawać się świadkami zbawienia dla ludzi oddalonych od Boga i pozbawionych nadziei. Jest to zatem podstawowa identyfikacja odbiorców czy też grup ludzi, do których skierowany jest charyzmat redemptorystów, i określa wciąż „być-dla” Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela¹⁴.

Szczególną treścią przepowiadania jest „obfite Odkupienie”, czyli miłość Boga Ojca, który „pierwszy nas umiłował i posłał Syna swojego jako ofiarę przebłagalną za nasze grzechy” (1 J 4, 10) i nadal ożywia wszystkich w Niego wierzących przez Ducha Świętego¹⁵. Motto Zgromadzenia: *Copiosa apud eum redemptio* (Obfite u Niego odkupienie), jest w najwyższym stopniu programowe. Formuła ta, zaczerpnięta z Ps 130, 7, pojawia się w szeregu dzieł św. Alfonsa z jasną intencją pobudzenia ufności grzeszników w nieskończone miłosierdzie Boga, który przez Chrystusa objawił swoją miłość do wszystkich ludzi, przez odpuszczenie grzechów i przybranie ich za synów. Odniesiona do redemptorystowskiego apostołstwa misyjnego nadaje mu ten charakter optymizmu i ufności, który uwalnia człowieka od lęku i rozpacz, a w efekcie kieruje go na drogę nawrócenia wiodącą ku świętości. Dla św. Alfonsa był to fundament wszelkiej ludzkiej nadziei, gdyż miłosierdzie Boga jest nieskończone i swym obfitym wsparciem może On nas odkupić ze wszystkich naszych grzechów. Naśladując swego Założyciela, redemptoryści głoszą bojaźń Bożą i nawołują do nawrócenia, lecz zawsze w kontekście miłości, którą Bóg Ojciec objawił człowiekowi najpełniej w swoim Synu. Jest to miłość Boga do człowieka, a jednocześnie miłość człowieka do Boga – w Chrystusie Odkupicielu, umarłym za wszystkich i za każdego¹⁶.

¹⁴ M. Kotyński, *Zanieść nadzieję ubogim...*, dz. cyt., s. 24–28.

¹⁵ J. O'Donnell, *Refleksja nad konstytucjami*, w: *Redemptoryści w świetle odnowionych konstytucji*, Kraków 2001, s. 35.

¹⁶ S. Raponi, *Duchowość redemptorystowska w okresie początków*, w: *Historia Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, red. F. Chiovaro, J.R. Fenili, t. I/2, Tuchów 2011, s. 132.

Główną misją redemptorystów w Kościele jest więc ewangelizacja w ścisłym znaczeniu: bezpośrednie głoszenie słowa Bożego celem fundamentalnego nawrócenia (Konst. 1; 5; 10; 11). Wynika ono z nakazu Pana, aby ludzie mogli uwierzyć i osiągnąć zbawienie, które jest im ofiarowane jako niezasłużony dar dobroci i miłosierdzia Boga przez Jezusa Chrystusa, narodzonego, umęczonego i pogrzebanego, a jednocześnie powstałego z martwych i zasiadającego po prawicy Ojca („Communicanda” 60/1981, nr 25). Doświadczenie i pragnienie Założyciela redemptorystów pozwalało mu angażować wszystkich swoich współbraci, jak i tych, których taki charyzmat pociągał w kolejnych stuleciach istnienia Zgromadzenia, do dzieła ewangelizacji przez bezpośrednie głoszenie słowa Bożego ubogim na misjach i rekolekcjach ludowych. Są one kontynuacją misji Zbawiciela i dlatego „synowie św. Alfonsa” mają być współpracownikami, towarzyszami i sługami Jezusa Chrystusa w wielkim dziele Odkupienia. Cel Zgromadzenia pokrywa się z celem Kościoła, który jest sakramentem zbawienia, niosąc je wszystkim ludziom (powszechność), a winien przekazywać bogactwa odkupieńczych łask przede wszystkim ubogim – stąd upodobnienie się do Jezusa Chrystusa, by za Jego przykładem przyjąć niewygody, trudy, prześladowania i krzyż (świętość) oraz za przykładem pierwszych uczniów Jezusa być wiernym posłannictwu Boskiego Mistra (apostolskość). Kościół jest oblubienicą, która w swym zjednoczeniu z Chrystusem staje się matką ludzi, rodząc ich do życia wiecznego. Powołanie to zostało powierzone Zgromadzeniu Redemptorystów, aby było matką dla chrześcijan objętych jego kierownictwem. Ono też żyje w ścisłej bliskości z Maryją, w której Kościół rozpoznaje swój najdoskonalszy obraz zjednoczenia z Jezusem, i ma być przeniknięte tą macierzyńską troską o uczniów, jaką Chrystus powierzył swej Matce na Kalwarii¹⁷.

2. Metody i środki oddziaływania

Jeśli doświadczy się miłości Boga objawionej w Jezusie Chrystusie, który zbawia, nie trzeba wiele czasu, by zacząć o tym mówić i stać się misjonarzem: każdy chrześcijanin jest „uczniem-misjonarzem” w takiej mierze, w jakiej spotkał Zbawiciela (por. *Evangelii gaudium*, 120). Ewangelia nie jest jedynie przekazem treści, które mogą być poznane, ale jest przesłaniem, które zmienia, redemptoryści zaś i związani z nimi apostołowie świeccy, głosząc to sprawcze i przemieniające orędzie, stają się rzeczywiście pomocnikami, współpracownikami i sługami Jezusa Chrystusa Najświętszego Odkupiciela. Głosząc Chrystusowe wezwanie do wiary i nawrócenia, podają środki, dzięki którym ludzie

¹⁷ F.X. Durrwell, „Kontynuacja Chrystusa Zbawiciela”, w: *Redemptoryści w świetle odnowionych konstytucji*, dz. cyt., s. 121–131.

wkraczają w rzeczywistość królestwa Bożego¹⁸. Konstytucje nie polecają żadnej z form dzieła apostołskiego jako bardziej skutecznej (nawet misji ludowych – typowych dla redemptorystów od czasów ich Założyciela), natomiast kładą nacisk na zaangażowanie w dzieło misyjne, co uwidacznia się w takich sformułowaniach, jak: dynamizm, wolność i dyspozycyjność w wyborze środków służących misji zbawienia, poszukiwanie nowych dróg dla głoszenia Ewangelii, przyjęcie wszelkich inicjatyw, które będą zgodne z jego (Zgromadzenia) pasterską miłością. Wybór sposobów ewangelizacji pozostawiony jest poszczególnym jednostkom (dawniej [wice]prowincjom, obecnie także konferencjom), które za zgodą Rady Generalnej określają priorytety apostołskie tak dziś, jak i w przeszłości odpowiadające misyjnemu charakterowi Zgromadzenia, dla zaradzenia nagłym potrzebom Kościoła i świata. Ważne jest przyjęcie w Konstytucjach idei „Kościoła w świecie”, co zachęca do ufego dialogu z tym drugim podmiotem w przekonaniu, że Bóg objawia się także w nim, a jego rozumienie pozwala na skuteczne uobecnienie dzieła Odkupienia, by pójście za Chrystusem, Bogiem i doskonałym człowiekiem prowadziło do pełni tych, którzy w Niego uwierzą (Konst. 13–19)¹⁹. Głoszenie Ewangelii ubogim przez redemptorystę jest częścią misji budowania pokoju przeciw przemocy i terroryzmowi, przeciw zwątpieniu i lękowi, by zmienić niektóre nieludzkie struktury i pomagać ludziom żyć na nowo z godnością (Stat. gen. 021; „Communicanda” 60/1981, nr 31–32).

W różnych okresach i w poszczególnych rejonach świata sposób realizowania tej misji był niejednorodny, lecz proponowany system charakteryzował się wyłączością i oryginalnością, wyróżniając się osobnym traktowaniem każdej parafii (nawet najmniejszej) i renowacją (przeprowadzaną w tej samej parafii po kilku miesiącach lub w roku następnym) dla utrwalenia owoców pracy. Specyfikę tę redemptoryści starają się kultywować, naśladując samego Założyciela, który w roku 1871 został ogłoszony doktorem Kościoła z przydomkiem „najgorliwszy”, a jako teoretyk oraz długoletni praktyk misyjnego zaangażowania, oparł się co prawda na znanych elementach, ale ułożył je w obmyśloną przez siebie logiczną całość przenikniętą własną duchowością. System ten był wyborem drogi pośredniej między katechetycznym a emocjonalno-pokutnym modelem misji, włączającym w jej program tzw. *vita devota*, czyli wprowadzenie uczestników w życie pobożne przez medytacje o męce Pańskiej i o Matce Bożej. W treści głoszonego kerygmatu akcentował miłość, która jest podstawą nawrócenia i wytrwania w dobrym, rolę modlitwy i nabożeństwa do Maryi, potrze-

¹⁸ J. McManus, *Obraz Najświętszego Odkupiciela jako jedynego pośrednika w misyjnym przepowiadaniu*, w: *Materiały formacyjne z corocznych zjazdów misyjnych i warsztatów homiletycznych*, Tuchów 2009, s. 76.

¹⁹ M. Saj, *Natura Prawa Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, w: *Wierni tradycji – otwarci na znaki czasu*, red. M. Sadowski, t. I, Kraków 2009, s. 207–208; J. O'Donnell, *Refleksja nad konstytucjami*, dz. cyt., s. 42.

bę unikania okazji do złego i szczerości na spowiedzi. Charakterystyczne jest również przekonanie o potrzebie elastycznego stosowania metod misyjnych, uzależniająca strategię od przewidywanych skutków (w tym należy upatrywać wielkie ich bogactwo prezentowane przez redemptorystów w różnych okresach i rejonach świata). Wśród kazań nie mogło zabraknąć na początek tego o miłości Boga do człowieka, która najpełniej objawia się w Jezusie Ukrzyżowanym i w tajemnicy Eucharystii, a na koniec o potrzebie uciekania się do wstawienia Matki Najświętszej. Okazuje się, że stworzone wówczas podstawy zachowują nadal swą aktualność, o czym świadczą współczesne elementy misji, jak: co najmniej tydzień ćwiczeń duchowych, złożonych ze specjalnie dobranych kazań, nabożeństw, uroczystości i modlitw, oraz szafarstwo sakramentów w celu ożywienia i umocnienia wiary, nawrócenia do Boga, wykorzenia występku, ożywienia w życiu religijnym parafii (i całych prowincji kościelnych) w krajach katolickich (*Dyrektorium misji ludowych* 2004, s. 11; 24)²⁰.

Redemptoryści w Polsce stosowali metody, które można określić jako inspirowane duchowością św. Alfonsa, gdyż w specyficznych warunkach wypracowywali je, czerpiąc z doświadczeń współbraci w krajach Europy Zachodniej (Austria, Anglia, Belgia, Niemcy, Francja), zawsze jednak pod nadzorem wyższych przełożonych Zgromadzenia. W latach 60. i 70. XX wieku świadomość alfonsjańskiej tożsamości misji wyrażała się w przedstawionych wyżej elementach strukturalnych z zaakcentowaniem nauki stanowej, spowiedzi i komunii generalnej, od strony treści zaś większy nacisk kładziono na kazania o prawdach wiecznych, które miały „kruszyć serca” i doprowadzać grzeszników do krtek konfesjonału. System taki, w swym klasycznym wydaniu, miał duże walory psychologiczne i zdawał się spełniać oczekiwania, lecz nie wytrzymał próby czasu. Zjazdy misyjne polskich redemptorystów organizowane na początku trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa (w latach 2000–2002) wyróżniły cztery zasadnicze sposoby prowadzenia misji: tradycyjny, kerygmaticzny, ewangelizacyjny oraz odnowy parafii (kolejność według chronologii ich wypracowywania). Są one rozróżniane bardziej pod kątem założeń, elementów składowych, akcentowanych treści czy stawianych celów, gdyż każdy rodzaj pracy apostołskiej wyrasta z tradycji ewangelizacyjnej i kerygmaticznej i zmierza do odnowy parafii (*Dyrektorium misji ludowych* 2004, s. 30–31; 89nn). Cały wysiłek poszukiwań nowych form przepowiadania wynika ze zmieniających się realiów kulturowych, w których słyszano z pewnością o Jezusie Chrystusie, lecz praktycznie o Nim zapomniano, lub zachowano takie wyobrażenia, które utraciły zbawczy sens. Misyjne wezwanie powinno dziś nabierać charakteru nawoływania do nawrócenia pierwotnego i podstawowego, czyli skierowanego do tych, którzy nie

²⁰ G. Siwek, *Misje ludowe. Historia – teologia – praktyka*, Kraków 2009, s. 47–48.

znają jeszcze Chrystusa i Jego Ewangelii (por KKK 1427). Z pewnością winno zapraszać do radykalnego opowiedzenia się za Chrystusem, odnowienia przyjętego kiedyś chrztu i wejścia na drogę dojrzałego życia chrześcijańskiego, by Najświętszy Odkupiciel stawał się, według słów papieża Benedykta XVI, „prawdziwą, wielką nadzieją, która przetrwa wszelkie zawody” (*Spe salvi*, 27). Ważna jest niewątpliwie, wskazywana już przez św. Alfonsa, rozpoczęta podczas misji świętych dalsza formacja duchowieństwa, polegająca na uczestnictwie we wspólnych rekolekcjach i spotkaniach, gdzie oprócz modlitwy i konferencji wzywających do gorliwości byłyby też możliwości dyskusji na ważne tematy moralne. Podobnie wiernym świeckim należy dać okazję do pogłębiania wiedzy religijnej, np. przez wskazanie i zachętę do czytania religijnych książek i czasopism. Na taką uwagę zasługują również zabiegi, jakie od wieków podejmowali misjonarze dla tworzenia, dziś znów popularnych, małych wspólnot, w celu zabezpieczenia ożywionego podczas misji życia chrześcijańskiego. Właściwemu jego kształtowaniu mogą służyć nowoczesne środki przekazu i metody pastoralne oparte na współcześnie wypracowanych przekonaniach teologicznych, które lepiej korespondują z dzisiejszym kontekstem kulturowym, a przez to stają się skuteczniejszym narzędziem nowej ewangelizacji (Stat. gen. 022–023)²¹. Mimo konieczności zmian na aktualności nie tracą nigdy postulowane przez Założyciela: naśladowanie Odkupiciela, poszukiwanie i realizowanie woli Bożej, zaparcie się siebie i umiłowanie krzyża, pokora, posłuszeństwo i ubóstwo, modlitwa i skupienie, zaangażowanie w naukę, a przy tym prostota i komunikatywność języka, uprzejmość i kurtuazja w zachowaniu, umiarkowanie i surowość życia, gorliwość apostołska i radość posłannictwa wypełnianego przez każdego redemptorystę (*Dyrektorium misji ludowych* 2004, s. 25)²². Najskuteczniejsze metody ewangelizacji, podejmowane przez redemptorystów i wszystkich pracowników misyjnych, to wciąż świadectwo przyłgnięcia do Chrystusa i oddawanie dla Niego życia, zgodnie z charyzmatem, z gorliwością na wzór św. Alfonsa.

Obecne prawodawstwo Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela pragnie pobudzić współbraci do coraz większego zapału misyjnego, prowokując ich do przenoszenia się w coraz to nowe regiony świata czy też sektory tradycyjnie chrześcijańskie, które potrzebują dziś nowej ewangelizacji. Zaprasza także redemptorystów i współpracowników świeckich w dziele apostołskim (zgodnie z zamysłem Założyciela, dobrą tradycją w historii Zgromadzenia i ożywieniem zaangażowania laikatu po Soborze Watykańskim II w niesienie obfitego Odkupienia) do ujrzenia z nową ostrością naglących potrzeb misyjnych i wyj-

²¹ G. Siwek, *Misje ludowe*, dz. cyt., s. 112–116.

²² S. Raponi, *Duchowość redemptorystowska w okresie początków*, dz. cyt., s. 103–130.

ścia naprzeciw poszczególnym ludziom czy grupom, które najbardziej potrzebują duchowej pomocy²³. Oznacza to nieodmiennie głoszenie Dobrej Nowiny, czyli obietnicy życia spełnionego zarówno w doczesności, jak i w wieczności, dla wszystkich ludzi, w perspektywie tajemnicy Wcielenia, krzyża i Zmartwychwstania; uświadomienie przyjmującym wiarę w Jezusa, że mogą w Nim osiągnąć pełną ludzką dojrzałość podniesioną dzięki łasce na poziom nadprzyrodzony²⁴.

Odkupienie w życiu ludzi ma miejsce tam, gdzie Jezus objawia człowiekowi, że Bóg go kocha i że jego życie ma nieskończoną wartość, gdyż Zbawiciel uzdrowia, obwieszczając – najpierw i przede wszystkim – odpuszczenie grzechów, oraz pozwala doświadczyć miłosierdzia i miłości. To treść i relacja oznaczająca bliskość, ratunek, wsparcie, pomoc w potrzebie (chorobie, nieszczęściu), „wypkupienie” (odkupienie) z rąk ciemności czy wreszcie najprostsze zasiadanie do stołu. Jezus w ten sposób objawia w pełni swoje ubóstwo jako całkowite posłuszeństwo woli Ojca, który dla siebie nic nie zachowuje, ponieważ jest miłością nieskończoną – miłość się oddaje i nie posiada niczego. To miłość, która przywraca człowiekowi jego prawdziwą godność, miłość „do końca”, czyli taka, że już większej być nie może, na co wskazuje kenoza Jezusa, gdyż utożsamił się On z ludzkim bólem i winą aż po śmierć, by uwolnić człowieka od wszelkich ciężarów, które go zniewalają, ograniczają i uzależniają. Jezus jest posłany do ubogich, by stać się Dobrą Nowiną ich wyzwolenia, stąd przyjmuje postać sługi i wciąż żyje między potrzebującymi, dotykając swymi rękami ludzkiego trądu, na kolanach umywa ludziom nogi, a w swej śmierci i zmartwychwstaniu pozostaje zawsze z nimi, dzięki Ojcu, który Go zbawia, otaczając chwałą (objawia się jakby w ten sposób również w życiu świętych, choćby Jana Pawła II i Jana XXIII). Stwórca świata, trudnego dla ludzi ubogich, jest wrażliwy na sytuację upokorzenia i biedy do tego stopnia, że naprawia tę nierówność, uprzywilejowując ich przez posłanie swojego Syna szczególnie do nich²⁵.

Naśladując miłość Boga, objawioną w Jezusie Chrystusie Najświętszym Odkupicielu, człowiek zmierza do komunii z Nim i z bliźnimi. Także życie apostołskie redemptorysty jest nastawione na wspólnotę do tego stopnia, że jego praca zależy w dużej mierze od możliwości wspólnego prowadzenia dzieł, które temu służą. Powstaje ona na gruncie rozpoznania Bożego wezwania i kształtuje się zawsze dla ewangelizacji. Od jej walorów uzależnione jest także pełne i owocne rozwinięcie apostołskiej działalności. Ona sama ma już stanowić świa-

²³ M. Kotyński, *Odkupienie w myśli św. Alfonsa Marii de Liguorięgo*, dz. cyt., s. 29; P. Koźlak, *Razem w ewangelizacji najbardziej opuszczonych. Udział świeckich w apostołskim wymiarze charyzmatu Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, Kraków 2003, s. 13–14, 91–112.

²⁴ K. Pelczarski, *W poszukiwaniu właściwego kierunku wychowania*, „Homo Dei” 2008/1, s. 83.

²⁵ F.X. Durrwell, „Kontynuacja Chrystusa Zbawiciela”, dz. cyt., s. 187–191.

dectwo ewangeliczne i w specjalnych okolicznościach, gdy głoszenie wprost i bezpośrednio Ewangelii nie jest możliwe, poprzestawanie na byciu „bliskimi” dla wszystkich, okazywanie im miłości przez modlitwę i autentyczną służbę jest „pełnoprawną formą ewangelizacji”²⁶. Bóg niczego nie wymusza, lecz ma nadzieję, że człowiek w swojej wolności odpowie „tak” na zaproszenie do *communio* jako relacji opartej na wzajemnej miłości; w ten sposób Odkupienie przyjmuje postać dialogu, w którym ludzka osoba nie jest przedmiotem Bożego działania, lecz podmiotem podejmującym decyzje w sposób wolny²⁷. Jest to szczególny rys wychowania o *inspiracji chrześcijańskiej*, w którym najważniejszym zadaniem wychowawców (rodziców, katechetów, duszpasterzy czy misjonarzy) pozostaje wprowadzenie w dobre i umiejętne korzystanie z wolności przez możliwie wszechstronnie ukazaną prawdę o Bogu, świecie i człowieku oraz usprawienie do wolnej decyzji i rozwijanie umiejętności właściwego wyboru²⁸.

Zakończenie

Instrumentum laboris przygotowane na XXIII Kapitułę Generalną redemptorystów, która odbyła się w roku 2003, kładzie nacisk na wyzwania stojące przed ewangelizacją, jakie niosą ze sobą sekularyzacja, globalizacja i postmodernizm. Świat przełomu drugiego i trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa: podzielony, poraniony, wydawałoby się zmęczony, w którym miliony ludzi znoszą przerażające cierpienia, jest ciągle światem umiłowanym przez Boga, do którego posyła swojego Syna, niosąc mu obfite Odkupienie. Redemptoryści mają zaś odkrywać najbardziej skuteczne środki do stawania się świadkami tego dzieła, mimo misterium grzechu i zła w świecie i każdym człowieku, mimo wszechobecnej kultury śmierci, która podziwia i nagradza siłę, przyjemność i posiadanie aż do poziomu odczłowieczenia, zniewolenia i wyniszczenia poszczególnych osób oraz całych społeczeństw. Głoszenie obfitego Odkupienia pozwala patrzeć z nadzieją i odnajdywać drogi Ducha, przez którego Bóg działa w dzisiejszym świecie, aby odkryć rzeczywistość na sposób Boży i tak postępować („Communicanda” 2/2006, nr 29–31). Ukierunkowanie na ten zasadniczy przekaz Dobrej Nowiny o zbawieniu inspirowało św. Alfonsa w jego czasach i jest wciąż aktualne dla założonego przezeń Zgromadzenia, które przez po-

²⁶ M. Saj, *Duchowość Zgromadzenia Najświętszego Odkupiciela*, „Życie Konsekrowane” 6/2011, s. 105–109.

²⁷ R. Hajduk, *Kontynuacja dzieła Odkupienia, czyli o communio, komunikacji i relacjach międzypersonalnych w posłudze duszpasterskiej*, w: *Ogarnięci tajemnicą Chrystusowego Odkupienia*, red. R. Hajduk, M. Kotyński, Kraków 2006, s. 134–135.

²⁸ K. Pelczarski, *W poszukiwaniu...*, dz. cyt., s. 83.

wrót do źródeł odnajduje swoją najgłębszą tożsamość życia i działania. Apostoł ubogich sam jest ewangelizowany przez wypełnianie swej misji, jednocześnie „poświęcony i posłany”, łączący się z Chrystusem, aby połączyć się z ubogimi i stać się z Nim przyniesioną im Ewangelią²⁹. Wezwanie do zwrócenia szczególnej uwagi na biednych, wyrzuconych poza margines i uciśnionych stanowi priorytet w wyszukiwaniu swego rodzaju „szczelin społecznych”, w których obecne pokolenia zostały pozbawione opieki tradycyjnych apostołów ludu, aby w swoim zagubieniu mogli znaleźć tych, którzy w imieniu Kościoła będą bronić ich fundamentalnych praw do sprawiedliwości i wolności (redemptoryści nie mogą pozostać głusi na wołanie ubogich i uciśnionych – por. Konst. 5; *Evangelii gaudium*, 186–258). Widać z tego wyraźnie niezmierną aktualność tak realizowanej duchowości, która zawsze przynosi pełne nadziei orędzie o dokonującym się wciąż Odkupieniu człowieka. Tak w pokładach treściowych, jak i w sposobie oddziaływania stanowi w pełnym sensie pedagogię wiary wychowującą do celu ostatecznego, który odsłania się przed każdym człowiekiem dzięki przekazywanemu Objawieniu.

Ludzkość wciąż potrzebuje takiej pedagogii, zbudowanej na dogłębnym poznaniu współczesnego świata i natury człowieka. Można ją odkryć w tym, co Europie i światu przyniósł św. Jan Paweł II, który docierał ze swym orędziem do osób starszych i młodzieży, zamożnych i najbardziej opuszczonych. W ten nurt wpisuje się każda pedagogia promująca wartości zabezpieczające najwyższe dobro wychowanka, przepełniona miłością do człowieka (wymiaru te odkrywa zwłaszcza nowoczesna pedagogia katolicka). Ze względu na przejawy wychowania w tym duchu, realizowanego nade wszystko w praktyce przez współczesne rodziny zakonne, nie można zaprzepaścić najlepszych tradycji i myślowych koncepcji, dokonując coraz szerszego i bardziej dogłębnego ich opisu³⁰. Wydaje się, że pedagogia redemptorystów warta jest takiego omówienia i wskazania, iż jej realizacja może prowadzić zarówno tych, którzy świadomie ją podejmują – jako głosiciele obfitego Odkupienia – jak i wszystkich adresatów ich oddziaływania ku pełni człowieczeństwa.

²⁹ F.X. Durrwell, „Kontynuacja Chrystusa Zbawiciela”, dz. cyt., s. 194.

³⁰ J. Kostkiewicz, *Aksjologiczne podstawy katolickich koncepcji pedagogicznych*, w: *Chrześcijańskie inspiracje w pedagogice*, red. J. Kostkiewicz, Kraków 2011, s. 18–19.

Summary

The pedagogy of faith in the evangelical mission of the Redemptorists

The experience of twenty centuries of Christianity shows us the need to dedicate ourselves in the evangelical mission – knowing the Saviour through faith – to help others to experience His love of redemption. This becomes the specific pedagogy of faith, through which God intends to form man into His own image. The fullness of humanity which Jesus Christ the Son of God has revealed to us, through which we are reconciled to God the Father in the Holy Spirit illuminates and transfigures us, so that united with Him, we could achieve salvation.

The founder of the Redemptorists, St. Alphonsus de Liguori understood this pedagogy very well, preaching the abundant redemption for the most abandoned, and following in this way the example of Jesus. The founder of the Redemptorists desired that his “spiritual sons” would be ready to discover the poverty in the world, above all that spiritual aspect of it, in order to bring the hope of liberation. The Redemptorists must discover the most efficient means to become witnesses of this work at all times and at all places basing themselves on the pedagogy founded on the knowledge of the world of today and of the nature of man. In this sense, they promote the values that protect the supreme good of human nature, salvation.

Because of the *paideia* (Greek) which in the practical world is realized in this spirit, one cannot lose the best tradition and the understanding of spirituality of the Congregation of the Most Holy Redeemer which needs to be always described in a profound sense. We can say that the pedagogy of the Redemptorists that is achieved in the evangelizing mission leads those who undertake it, the preachers as well as the receivers of that preaching, towards full humanity.

Kazimierz Pelczarski CSsR – święcenia kapłańskie przyjął w 1989 roku; doktor nauk humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, absolwent podyplomowych studiów w zakresie homiletyki na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Autor książki *Działalność wychowawcza o. Mariana Pirożyńskiego (1899–1964)* (Lublin 2006). Od 2001 roku wykładowca pedagogiki w WSD Redemptorystów w Tuchowie. Prowadzi także misje i rekolekcje parafialne. Mieszka w Tuchowie.